

Stand van zaken Waterschaarste en droogte

Laatste wijziging 24 juli 2019

Het droge voorjaar en de droge zomer van 2017 en 2018 zorgden voor watertekorten. Door klimaatverandering zullen dergelijke droge periodes in de toekomst waarschijnlijk vaker voorkomen, met mogelijk grote gevolgen voor het watersysteem: lage waterafvoeren in waterwegen en kanalen, droogvallende beken en poelen, lage grondwaterpeilen, een dalende waterkwaliteit, ... Maar ook met een toenemende concurrentie tussen de watergebruiken (drinkwatervoorziening, industrie, landbouw, scheepvaart, natuurbehoud en recreatie). Om bij een droogteperiode het nodige overleg tussen waterbeheerders en andere overheden en de afstemming tussen maatregelen beter te garanderen, stelde minister Joke Schauvliege in juni 2017 de CIW aan als droogtecoördinator.

De [Vlaamse droogtecommissie](#) is ingebed in de CIW-werking en komt in actie bij aanhoudende of dreigende droge periodes met algemene en watertekorten. Op 22 juni 2018 vond de opstartvergadering van de droogtecommissie plaats. Bij lokale droogte en waterschaarste gebeurt het overleg en de coördinatie via het provinciale crisisoverleg onder leiding van de gouverneur.

1. Definities

Droogte, waterbeschikbaarheid en waterschaarste kunnen op verschillende manieren gedefinieerd worden. Geïnspireerd op de definities van het Milieu- en Natuurrapport (MIRA) omschrijven we de begrippen “droogte”, “waterschaarste” en “waterbeschikbaarheid” hier als volgt:

- **Droogte:** *Droogte is een natuurlijk voorkomend fenomeen waarbij door gebrek aan neerslag de waterbeschikbaarheid daalt.*
- **Waterbeschikbaarheid:** *De hoeveelheid beschikbaar water hangt af van de hoeveelheid neerslag die in Vlaanderen valt, het deel dat daarvan verdampt en de hoeveelheid water die via rivieren en grondwater Vlaanderen binnenstroomt.*
- **Waterschaarste:** *Waterschaarste ontstaat wanneer de waterbeschikbaarheid te laag geworden is om aan de vraag naar water voor één of meer toepassingen te voldoen. Dat kan gebeuren of omdat de vraag stijgt, of omdat het aanbod (tijdelijk) daalt. Waterschaarste treedt dus op wanneer aan de vraag naar water met een bepaalde kwaliteit niet meer kan voldaan worden. Er kan dus ook een waterschaarste optreden op het vlak van water met een bepaalde kwaliteit, hoewel er nog genoeg water van mindere kwaliteit kan zijn. Dit kan een gevolg zijn van droogte, maar ook van calamiteiten of wat grondwater betreft, bijvoorbeeld ook als gevolg van overexploitatie van de grondwatervoorraad.*

2. Aanpak

De aanpak die Vlaanderen ontwikkelt m.b.t. het waterschaarste- en droogterisicobeheer gaat uit van **de 3 P's (preventie-paraatheid- protectie)** en van een **gedeelde verantwoordelijkheid**. Het draaiboek coördinatie waterschaarste en droogte staat voor de pijler "paraatheid" en gaat in op de **reactieve acties**. Het bevat de kortetermijnmaatregelen die de negatieve effecten van droogte beperken. Daarnaast is er het waterschaarste- en droogterisicobeheerplan met preventieve maatregelen en protectiemaatregelen die de proactieve aanpak vormen. De uitwerking van een (langere)termijnvisie op waterbeschikbaarheid en structurele maatregelen over waterbeschikbaarheid/droogterisicobeheer worden maximaal geïntegreerd in en afgestemd op het proces van de volgende waterbeleidsnota en de volgende stroomgebiedbeheerplannen.

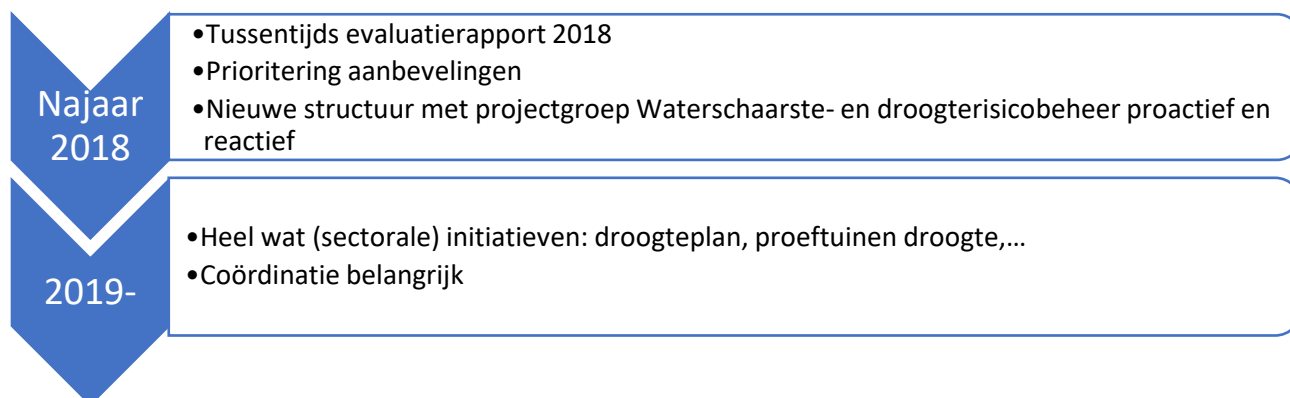
3. Historiek Draaiboek Coördinatie Waterschaarste en Droogte

- Vóór 2017 weinig structurele opvolging
- ook droge periodes/droogtes in 2011 en 2015
- Droogte 2017:
- lange drogere periode sinds zomer 2016 wordt echte droogte in juni 2017

- Droogte 2018
 - voorjaar is relatief normaal, snel ontwikkelende droogte vanaf juni
 - 22 juni: installatie van Droogtecommissie
 - 26 juni: opschaling naar waaktoestand voor droogte (code geel)

- 24 juli: opschaling naar code oranje, droogtecommissie adviseert watergebruiksbeperkingen en captatieverbod onbevaarbare waterlopen
- 17 augustus: droogtecommissie adviseert verspoeling maatregelen
- 13 september: droogtecommissie adviseert opheffing algemeen captatie-verbod voor onbevaarbare waterlopen

4. Droogteoverleg structuur

Aangezien waterschaarste en droogte-effecten zowel op een lokale als op bovenlokale schaal kunnen voorkomen, zijn er op twee niveaus - op provinciaal niveau en op Vlaams niveau droogteoverlegstructuren ingesteld. Een goede wisselwerking en samenwerking tussen beide niveaus is essentieel.

➤ Droogtecommissie (Vlaams niveau)

De Droogtecommissie op Vlaams niveau is **ingebod in de CIW-werking**, wat invulling geeft aan de opdracht van 21 juni 2017 van voormalig minister J. Schauvliege aan de CIW m.b.t. het opnemen van een rol als droogtecoördinator.

Taakstelling

De Droogtecommissie heeft voornamelijk een rol in **informatie-uitwisseling**, als **signaalfunctie** voor het aanzetten tot het nemen van **preventieve maatregelen**, en in **coördinatie/afstemming van maatregelen**. Specifiek kan het gaan om:

- Het prioriteren van maatregelen o.b.v. het afwegingskader. Welke maatregelen er uiteindelijk worden genomen, hangt af van de droogtesituatie (ernst) waarmee (heel) Vlaanderen of een regio geconfronteerd wordt;
- Het verzekeren van een geïntegreerde, gecoördineerde aanpak m.b.t. het nemen van beslissingen en te nemen maatregelen;
- Het zorgen voor afgewogen antwoorden/oplossingen op vragen vanuit de verschillende sectoren ten gevolge van de genomen beslissingen (vb. voor landbouw: vragen van landbouwers: waar kan ik nog water capteren, welke zijn de voorwaarden, hoe evolueert de

kwaliteit, zicht op alternatieve waterbronnen/watervoorraden,...);

- De afstemming met andere draaiboeken die bepaalde instanties mogelijks hebben of maken n.a.v. (droogte en waterschaarste)crisissen (vb. Bij het Departement LV is een crisismangement draaiboek in ontwerp.);
- Bij grensoverschrijdende droogte en/of waterschaarste: de overheden van de andere gewesten en/of aangrenzende regio's informeren en afspraken maken inzake de afstemming van maatregelen ;
- Het formuleren van aanbevelingen naar de gouverneurs en de kabinetten van de betrokken ministers over de te nemen maatregelen.
- Het informeren van het provinciaal droogteoverleg.

De Droogtecommissie heeft het mandaat om zelf maatregelen te nemen die passen binnen de bevoegdheden van de leden, d.w.z. dat de voorstellen niet meer moeten bekrachtigd worden door de plenaire vergadering van de CIW. De bevoegdheden van de Droogtecommissie met betrekking tot maatregelen drinkwater zijn beperkt tot maatregelen die nodig zijn om de bronnen (grond- en

oppervlaktewater) te beschermen in geval van waterschaarste door droogte (en dus niet wanneer beperkingen op het drinkwaterverbruik nodig zouden zijn omwille van technische problemen, piekverbruiken, ...).

De Droogtecommissie maakt afspraken over de **communicatie** bij droogte en waterschaarste. Dit kan gaan over:

- De eventuele noodzaak om over algemene aspecten te communiceren (zie paragraaf 2.1.4). De partners communiceren zelf over de door hen uitgevaardigde maatregelen. Afhankelijk van de droogtesituatie kan het evenwel nodig zijn om te communiceren over de algemene aspecten van een droogtesituatie die zich voordoet in heel Vlaanderen. Deze informatie wordt verspreid via de website www.opdehoogtevandrogte.be;
- Afstemmen persberichten: de Droogtecommissie zal geen persberichten verspreiden, wel kan ze instaan voor de afstemming van de persberichten uitgevaardigd door de partners en initiatiefnemers van maatregelen;
- De communicatiekanalen;
- De afstemming van de berichtgeving.

➤ **Taskforce Droogte**

Samenstelling

De Taskforce Droogte bestaat uit een vertegenwoordiging van de waterbeheerders aangevuld met de provinciegouverneurs en wordt voorgezeten door de CIW-voorzitter.

Taakstelling

De Taskforce Droogte maakt een beleidsmatige afweging van de aanbevelingen met betrekking tot maatregelen en afstemming van communicatie ter voorbereiding van de Droogtecommissie.

➤ **Provinciaal droogteoverleg**

Samenstelling

De provinciegouverneur zit het overleg voor. De samenstelling van het provinciaal droogteoverleg is flexibel naargelang de noodzaak.

Taakstelling

Zie taakstelling Droogtecommissie, maar dan op provinciaal niveau. Het provinciaal droogteoverleg informeert de Droogtecommissie.

➤ **CIW Projectgroep Waterschaarste en Droogterisicobeheer Reactief**

Samenstelling

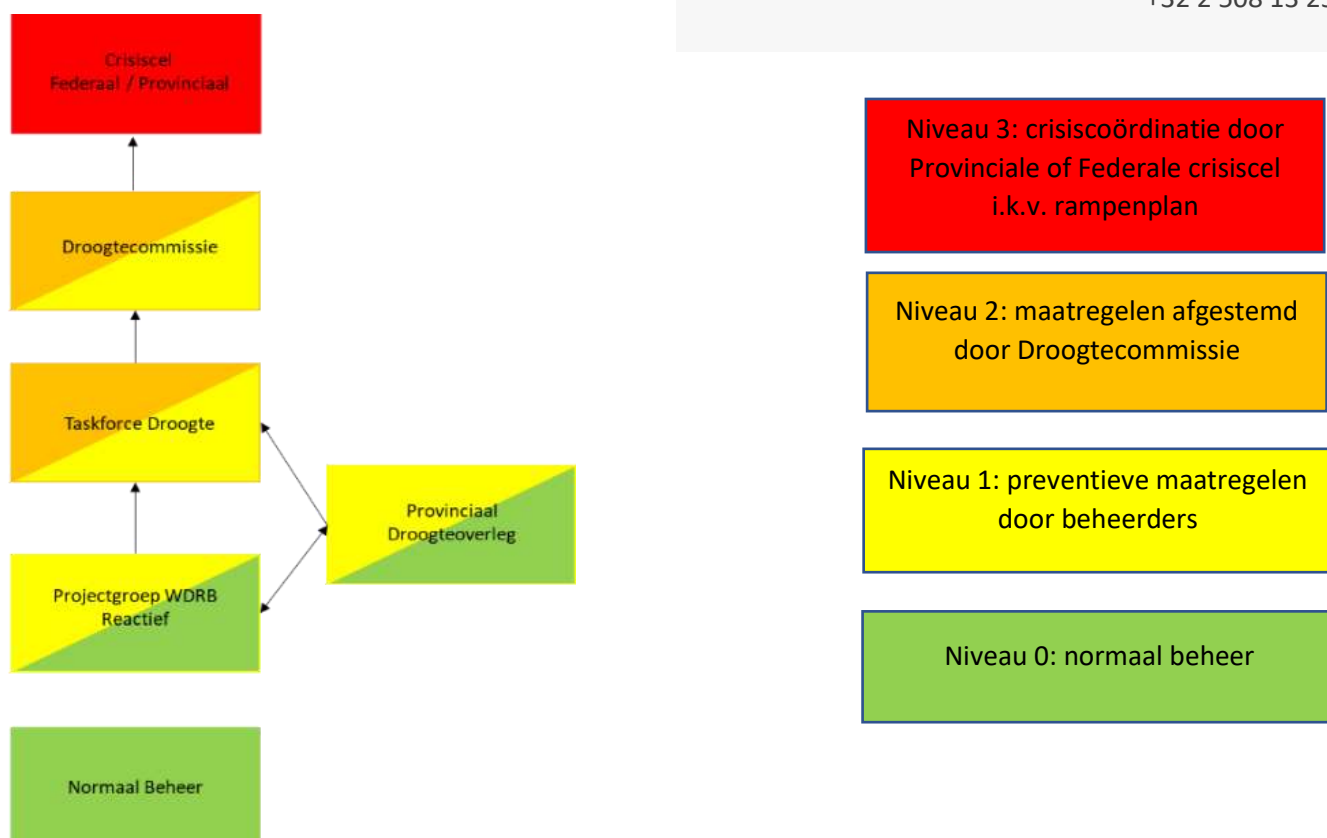
De CIW Projectgroep Waterschaarste en Droogterisicobeheer Reactief (PG WDRB R) ressorteert onder de Werkgroep Waterkwantiteit (WG WK) en bestaat uit een vertegenwoordiging van de CIW-leden, aangevuld met een vertegenwoordiging van de federale crisisdiensten van de provinciegouverneurs.

Taakstelling

De taakstelling van de PG WDRB R is tweeledig. Enerzijds staat de projectgroep in voor de voorbereiding van mogelijke waterschaarstes en droogtes o.a. door middel van het opstellen van een coördinatiedraaiboek. Anderzijds staat de PGWDRB R in voor de operationele opvolging van de waterschaarste- en droogtetoestand in Vlaanderen en het formuleren van aanbevelingen met betrekking tot te nemen maatregelen naar het Provinciaal Overleg, Taskforce Droogte en Droogtecommissie.

5. Op- en afschalingsniveaus en kleurcodering

De operationele op- en afschaling kent vier niveaus. De tabel hieronder schetst kort wat de criteria zijn om van het ene naar het andere niveau te schakelen, wie beslist om op- of af te schalen per niveau en wie op elk niveau het beheer coördineert en adviseert.

Overkoepelende kleur /status	Acties
Niveau 0 / Normaal beheer	<ul style="list-style-type: none"> • Indicatoren worden maandelijks gerapporteerd en ter beschikking gesteld aan de leden van de provinciale droogte-overleggen en de PG WDRB R • Provinciale droogte-overleggen: monitoring • PG WDRB R: monitoring en berichtgeving wanneer nodig • Droogtecommissie: geen actie • (Extra/Speciale) Maatregelen zijn niet van toepassing
	<p>Indien er preventieve maatregelen getroffen worden door en binnen de bevoegdheid van de afzonderlijke leden van de Droogtecommissie.</p>
Niveau 1 / Preventieve maatregelen door beheerders	<ul style="list-style-type: none"> • Indicatoren worden 2 keer per maand gerapporteerd en ter beschikking gesteld aan de leden van de provinciale droogte-overleggen, de PG WDRB R en de Droogtecommissie • PG WDRB R adviseert en coördineert in overleg met de provinciale droogteoverleggen. De Droogtecommissie en Taskforce Droogte worden ingelicht van de toestand indien ingeschat wordt dat de toestand naar een alarmsituatie kan evolueren. <p>De leden van de Droogtecommissie nemen elk binnen hun bevoegdheid bijkomende preventieve maatregelen (bv. teruggpompen</p>

	<p>schutwater, gegroepeerd schutten, ...)</p>
	<p>Wanneer de PG WDRB of vanuit de provinciale droogte-overleggen het wenselijk geacht wordt om op te schalen naar niveau 2 wordt de Droogtecommissie ingelicht en samengeroepen om verdere stappen te bepalen. Er wordt dan bekeken of er (naast de maatregelen uit code geel) nood is aan Vlaamse (sectorale) watergebruiksbeperkingen of -verboden. De Droogtecommissie besluit over op- en afschaling tussen niveau 1 en 2</p>
<p>Niveau 2 / Maatregelen afgesteld door Droogtecommissie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Indicatoren en genomen maatregelen worden wekelijks gerapporteerd en ter beschikking gesteld aan de leden van de provinciale droogte-overleggen, de PG WDRB R, de Taskforce Droogte en de Droogtecommissie. • De Droogtecommissie coördineert. De PG WDRB R adviseert, samen met de provinciale droogte-overleggen naar de Taskforce Droogte. De Taskforce Droogte bereidt het advies voor afstemming maatregelen en communicatie voor. • De Droogtecommissie stemt maatregelen en communicatie op elkaar af en levert advies aan Provinciegouverneurs en Minister.
	<p>Wanneer de waterschaartse of droogte schadelijke gevolgen voor het maatschappelijke leven (kan) veroorzaken, zoals een ernstige verstoring van de openbare veiligheid, een ernstige bedreiging ten opzichte van het leven of de gezondheid van personen en/of ten opzichte van belangrijke materiële belangen, en waarbij de coördinatie van de disciplines is vereist om de dreiging weg te nemen of om de schadelijke gevolgen te beperken</p>
<p>Niveau 3 / Crisiscoördinatie door Provinciale of Federale crisiscel i.k.v. rampenplan</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Indicatoren en genomen maatregelen worden wekelijks gerapporteerd en ter beschikking gesteld aan de leden van de provinciale droogte-overleggen, de PG WDRB R, de Taskforce Droogte, de Droogtecommissie en de crisiscellen. • De federale of provinciale crisiscellen coördineren en communiceren. • De PG WDRB R adviseert, samen met de provinciale droogte-overleggen naar de Taskforce Droogte en Droogtecommissie, die op haar beurt de crisiscellen adviseert.

6. Communicatie

- **Bestaande communicatiemiddelen over waterschaarste en droogte:**
 - De website www.waterinfo.be informeert voornamelijk over de hydrologische droogte (actuele toestand en 10 dagen voorspelling).
 - Maandelijks publiceert de VMM op waterinfo.be een toestandrapport over de kwantitatieve toestand van de onbevaarbare waterlopen en het freatisch grondwater. Ook de meteorologische situatie wordt daarin besproken. Bij droogte of een (dreigend) watertekort worden specifieke droogterapporten gepubliceerd met informatie over neerslagtekorten, bodemverzadiging, afvoeren in onbevaarbare waterlopen en freatische grondwaterpeilen.
 - Van april tot september, of zolang er kans is op watertekorten in de waterwegen, publiceert het HIC (Hydrologisch Informatiecentrum) op waterinfo.be laagwaterberichten met informatie over neerslag en afvoeren op de waterwegen. Na afloop van het groeiseizoen wordt jaarlijks een overzichtsrapport opgemaakt.
 - Daarnaast communiceert het KMI via weerberichten en zijn website voornamelijk over de meteorologische droogte.
- **Communicatie CIW website met algemene informatie waterschaarste en droogte en waterschaarste**
 - Er is naar analogie met www.hoogwaterzonderkater.be en www.watertoets.be ook voor waterschaarste en droogte binnen de CIW-website een deelwebsite voorzien die rechtstreeks raadpleegbaar via www.opdehoogtevandroogte.be. www.opdehoogtevandroogte.be informeert standaard over de taakstelling en samenstelling van de Droogtecommissie (wanneer komt ze samen, wat doet ze, hoe gaat ze te werk, ...), en geeft een algemeen beeld van de toestand aan de hand van een pictogram (o.b.v.. de opdeling in de vier waterschaarsteniveaus).
- **Communicatie van maatregelen uitgevaardigd door de initiatiefnemers**
 - Uitgangspunt is dat de partners zelf communiceren over de door hen uitgevaardigde maatregelen. Van zodra er een provinciaal droogte-overleg bijeenkomt onder leiding van de gouverneur of als de Vlaamse Droogtecommissie wordt bijeengeroepen, dan worden binnen deze overlegplatformen afspraken gemaakt over de communicatie tijdens waterschaarste- en droogte.

7. Huidige situatie

- Voor 18 juli: Er waren in 3 van de 5 provincies captatieverboden van kracht. Meer informatie hieromtrent is te vinden op:

- <https://www.west-vlaanderen.be/natuur-milieu-en-water/waterbeheer/waterschaarste>
- <http://www.limburg.be/Limburg/waterlopen/Nieuwsberichten/Update-captatieverbod-verder-uitgebreid.html?fbclid=IwAR1WMge1J-In6eBqBZtdCP54MEIFaTduBbWzTxRQvQUdRx2Vxq1pZoBXPXU>
- https://www.provincieantwerpen.be/leefomgeving/waterlopen/nieuws-over-waterlopen.masterdetail.html/p_detail_url/nl/dlm/dienst-integraal-waterbeleid/nieuws/captatieverbod_selectiever.html

- Na 18 juli:

De Droogtecommissie kondigt code oranje (alarmfase) af voor Vlaanderen. De provinciegouverneurs krijgen de raad om het oppompen te verbieden rond kwetsbare waterlopen. In eerste instantie zullen vooral landbouwers en mensen die langs die waterlopen wonen (en daaruit water pompen) door de maatregel getroffen worden. Voor het grote publiek is er alleen de warme oproep om spaarzaam te zijn met drinkwater.

Ook in Vlaams-Brabant en Oost-Vlaanderen is er een captatieverbod van kracht. Meer informatie vindt u op:

- <https://pers.vlaamsbrabant.be/captatieverbod-ecologisch-kwetsbare-waterlopen>
- <https://gouverneuroost-vlaanderen.be/captatieverbod-ecologisch-kwetsbare-waterlopen-2/>

Een relevante website is ook: <https://www.boerenbond.be/kenniscentrum/onderwerpen/alles-over-de-droogte>